

4.1 Notitie Input Wolvenplan 2024

De inzet is om eind 2024 met een nieuw wolvenplan (WP24) te komen. Hiervoor is een strakke planning en inzet nodig om hiertoe te geraken. Van belang is tevens om ook inhoudelijk vast te stellen welke onderwerpen in de tekst van het nieuwe WP24 moeten worden aangepast of aangevuld (of er wellicht uit kunnen). Deze notitie geeft een aanzet om deze discussie te voeren. Doel is te komen tot een voldoende compleet en geactualiseerd wolvenplan.

1. U wordt gevraagd aan te geven welke onderwerpen dit zijn.

Onderscheid kan worden gemaakt in:

- A. Eerdere bestuurlijke toezeggingen;
- B. Aanpassingen en aanvullingen op nieuwe onderwerpen; en
- C. Tekstuele aanpassingen.
- D. Daarnaast is er de mogelijkheid dat er beleidsmatig heroverwegingen nodig zijn die ook leiden tot andere teksten.
- E. Eventueel onderwerpen die er niet meer in beschreven behoeven te worden.

Ter vergadering bespreken we de onderwerpen en stellen vast of dit wel of niet een plek in het nieuwe WP24 dient te krijgen.

Eventuele andere (niet in deze notitie genoemde) onderwerpen dienen in deze WWG aangebracht te worden. Dat leidt tot een totale limitatieve lijst, de detaillering hiervan volgt in onze januari vergadering. Inclusief de duiding van wie hieraan gaat werken en wanneer dat wordt opgeleverd. (Zie planningsoverzicht elders in de agenda).

2. De oproep is tevens aan te geven wie van u op bepaalde onderdelen een bijdrage kan leveren.

Het spreekt voor zich dat we dit gezamenlijk als provincies, LNV en BIJ12 zullen oppakken. Billateraal neem ik voorafgaand aan deze werkgroep hierover zo mogelijk nog contact met u op.

- A. Toegezegde uitwerkingen/aanvullingen

In de BAC VP bespreking van 26 januari 2023 respectievelijk 13 april 2023 zijn de onderstaande onderwerpen benoemd om nader uit te werken. Deze uitwerking zou bijdragen aan een geactualiseerd wolvenplan. Per onderwerp is de huidige stand van zaken benoemd en aangegeven hoe dit in het WP24 terecht kan komen.

Tevens wordt onder 'concreet' vermeld wat er aan andere producten/documenten beschikbaar dienen te komen.

1. Rol van gemeentes

Nadere uitwerking wordt gegeven aan de rol, bevoegdheden en communicatie van gemeentes i.v.m. de openbare orde, veiligheid en maatschappelijke onrust. Hiervoor is separaat vanuit de VNG al enige invulling gegeven die nader verwoord zou kunnen worden.

Stand van zaken:

Via de VNG is en wordt gewerkt aan een nadere uitwerking: een handelingsperspectief/toolkit voor burgemeesters. Dit is te zien als invulling van de hoofdlijn uit de interventierichtlijnen.

Op basis van deze afspraken kan de uitvoering op gemeentelijk niveau worden ingevuld.

Voorstel WP24: Tekst opnemen van enkele alinea's hoe dit wordt vormgegeven en waar men informatie hierover kan vinden. Nadere uitwerking wordt gegeven aan de rol, bevoegdheden en communicatie van gemeentes i.v.m. de openbare orde, veiligheid en maatschappelijke onrust.

Concreet: op basis van door VNG uitgewerkt voorstel.

2. Communicatieplan

Verdere invulling zal plaatsvinden van de communicatiestrategie en bijbehorende middelen. Dit zou in geactualiseerde vorm van de communicatieparagraaf in het wolverplan kunnen worden verwoord.

Het gaat daarbij op beleidscommunicatie, communicatie over schade, monitoring en preventie, publiekscommunicatie en ecologische communicatie. Dit punt dient mede ingevuld te worden in het licht van de LNV om een 'Landelijk Informatiepunt Wolf' te verkennen.

Stand van zaken:

De afspraken omtrent de communicatie zijn nog niet aangepast. Het ministerie van LNV is aan het verkennen op welke wijze een landelijk informatiepunt wolf te organiseren. Opties omtrent belegging onder andere bij BIJ12 worden verkend. Wanneer hier meer duidelijkheid over is zal dit bestuurlijk ter besluitvorming worden voorgelegd.

Voorstel WP24: Opnemen van een herziene tekst van de communicatie paragraaf.

In het proces is verder van belang dat dit inzicht geeft in het daaraan voorafgaande communicatieplan en de keuzes mbt het Landelijk Informatiepunt Wolf. Verdere invulling zal plaatsvinden van de communicatiestrategie en bijbehorende middelen. Het gaat daarbij op beleidscommunicatie, communicatie over schade, monitoring en preventie, publiekscommunicatie en ecologische communicatie.

Concreet:

- 1. Communicatieplan wolf**
- 2. Voorstel Landelijk informatiepunt wolf**

3. Juridische aspecten

Voorzien was in een verduidelijking van de juridische aspecten voor verruiming van de evt. mogelijkheden beheer. Dit in samenhang met de uitkomsten van provinciale en evt. (internationale) discussies over de beschermingsstatus van de wolf. Mocht er sprake zijn van verandering in het juridisch beleidskader, dan zullen de uitgangspunten mogelijk (op termijn) moeten worden heroverwogen.

Stand van zaken:

Het onderwerp is afgelopen jaar op Europees niveau aangekaart maar dit heeft nog niet geleid tot een aanpassing van de juridische status van de wolf. Om die reden is een dergelijke aanpassing op dit moment nog niet te voorzien. Maar wel voorstelbaar.

Voorstel WP24: Indien aan de orde kan/dient het juridisch kader worden aangepast. Een verduidelijking Juridische aspecten van de evt. mogelijkheden voor (incidenteel) beheer. In samenhang met de uitkomsten van evt. (internationale) discussies over de beschermingsstatus van de wolf.

4. Internationaal wolvenplan

Mede op initiatief van LNV worden de mogelijkheden voor internationale samenwerking nader uitgewerkt en deze zouden nader kunnen worden verwoord in het wolvenplan.

Stand van zaken:

Dit is een langlopend traject . LNV is trekker en wil op termijn in overleg met de provincies komen tot concrete afspraken hierover. Immers de wijze van omgang met de wolf, de wijze waarop het samenleven van wolf en mens wordt vormgegeven, waaronder de (correctieve) beheer aspecten, dient Europees te worden geregeld en vervolgens nationaal te worden ingevuld.

Voorstel WP24: Een paragraaf opnemen over de stand van zaken mbt de activiteiten om te omen tot een internationaal wolvenplan.

5. Onderzoeksresultaten

De onderzoeksuitkomsten van onder andere onderstaande onderzoeken zouden in het nieuwe wolvenplan kunnen worden verwerkt.

a. Habitatsgeschiktheidsonderzoek

Habitatsgeschiktheidsanalyse voor Nederland. Op basis van ecologische modellen wordt een analyse gemaakt van welke gebieden in Nederland meer of minder geschikt zijn voor

wolven. Onderzoeksopdracht is door LNV gegeven. Een samenvattende uitkomst hiervan zou dan in het wolvenplan een plek kunnen krijgen.

Stand van zaken:

Dit leidt tot een apart advies. Verwachting is dat dit onderzoek in het eerste kwartaal van 2024 wordt opgeleverd.

Voorstel WP24: Resultaten van het onderzoek samengevat weergeven, denkbaar is dat dit ook kan leiden tot beleidskeuzes die nog niet voorzien waren.

Concreet: Adviesrapport Habitatsgeschiktheidsanalyse

b. Populatieontwikkeling en samenstelling

Dit onderzoek brengt meer zicht op de landschapsecologische en populatietechnische aspecten van de ontwikkeling en de verspreiding van wolven in Nederland. Daarbij wordt vanuit internationaal perspectief gekeken naar samenhang met en de ontwikkeling en de

verspreiding van de wolvenpopulaties in Europa. Daarbij wordt ook gekeken naar de staat van instandhouding van de wolf in Europees en nationaal opzicht.

Stand van zaken: De verwachting is dat de uitkomsten rond de zomer van 2024 er zijn. Afhankelijk van de uitkomsten kunnen de effecten hiervan nader te worden bepaald.

Voorstel WP24: Resultaten van het onderzoek samengevat weergeven, denkbaar is dat dit ook kan leiden tot beleidskeuzes die nog niet voorzien waren.

Concreet: Adviesrapport Populatieontwikkeling wolf

c. Analyse van predatie op runderen en paarden en de preventie daarvan.

Mede gebaseerd op hoe elders in de ons omringende landen de predatie op grote hoefdieren plaatsvindt en welke preventieve maatregelen daarvoor te adviseren zijn.

Stand van zaken: De uitkomsten van dit onderzoek worden begin 2024 verwacht. Dit leidt tot een apart adviesrapport met achtergrondinformatie en voorstel voor een 'factsheet'.

BIJ12 zal dit vervolgens opnemen in de fauna preventiekit.

Voorstel WP24: Resultaten van het onderzoek samengevat weergeven, denkbaar is dat dit ook kan leiden tot beleidskeuzes die nog niet voorzien waren.

Concreet:

- 1. Achtergrondrapport**
- 2. Fact sheet paard/rund**

6. Wolvendialoog

Afhankelijk van de voortgang van de, in opdracht van LNV, door de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) beoogde 'wolvendialoog' is het denkbaar dat ook mogelijke (tussentijdse) uitkomsten hiervan in het nieuwe wolvenplan te verwerken.

Stand van zaken:

Dit traject loopt nog en LNV heeft hiervoor de eerste bijeenkomsten georganiseerd. Recent is toegezegd dat hierover ook gesprek met provincies zal plaatsvinden. Dit traject loopt nog en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft hiervoor in opdracht van LNV de eerste bijeenkomsten georganiseerd. Hierop volgen ook enkele provinciaal ingevulde bijeenkomsten. Recent is toegezegd dat hierover ook gesprek met provincies zal plaatsvinden.

Voorstel WP24: Resultaten van dit proces samengevat in de tekst weergeven, denkbaar is dat dit ook kan leiden tot discussies over beleidskeuzes.

7. Nadere uitwerking van de handelingsrichtlijnen

Richtlijnen over hoe te handelen in probleemsituaties en bij probleemwolven zijn essentieel bij de uitvoering. De wens is te komen tot een goed uitgewerkte set van richtlijnen waardoor protocollen en escalatieladders helder zijn. Dit geldt voor het handelingsprotocol wolf-vee. Maar kan eventueel werkende weg ook betrekking hebben op de aanpassingen in de overige richtlijnen.

Stand van zaken: Over het handelingsprotocol wolf-vee en de definite probleemwolf is nog geen interprovinciale overeenstemming.

Voorstel WP24: De uitkomst van de nog lopende discussie verwerken in het plan. Denkbaar is dat dit ook kan leiden tot beleidskeuzes die nog niet voorzien waren.

Concreet:

- 1. Interventierichtlijn wolf-vee**
- 2. Herziene bundeling van alle interventierichtlijnen.**

8. Uitkomsten verkenning van ‘wolf inclusieve pakketten’ in het licht van vergoedingen voor arbeid en in directe kosten.

In samenwerking met de sector dienen de mogelijkheden te worden verkend van gesubsidieerde beheerpakketten waarmee ook op lange termijn aan veehouders een bijdrage kan worden geleverd aan de inzet en onderhoud van preventieve maatregelen.

Stand van zaken: Een eerste verkenning heeft plaatsgevonden. Gebleken is dat nader onderzoek nodig is naar de factor arbeid, het uitwerken van de indirecte kosten en vervolgens het bepalen van het mogelijke financieringskader.

Voorstel WP24: uitwerken van de mogelijkheden en resultaten hiervan zo mogelijk in het wolvenplan meenemen.

9. Staatssteun

Voor ‘de beleidsregel wolvenschade’ dient een voorstel uitgewerkt te worden. Duidelijk moet zijn in welke gevallen geen preventieve maatregelen van grondgebruikers ten aanzien van de wolf kunnen worden gevraagd. De uitkomsten hiervan dienen in de modelset beleidsregels te worden opgenomen. Hetgeen moet worden gemotiveerd langs de lat van de LVV, die zegt dat de preventieve maatregelen in verhouding dienen te staan tot het risico op schade, behalve als dergelijke maatregelen redelijkerwijs niet mogelijk zijn.

Voorstel WP24: De uitkomst hiervan verwerken in het plan. Denkbaar is dat dit ook kan leiden tot beleidskeuzes die nog niet voorzien waren.

Concreet: voorstel beleidsregel wolvenschade

10. Overige aspecten: nader te bepalen

Ervaringen nemen toe en ontwikkelingen gaan door ook in meer praktisch opzicht, dat vergt ook op andere aspecten mogelijk aanvulling of actualisatie. Soms nu te voorzien maar wellicht komen er ook nog nieuwe onderwerpen naar boven. Hierover zullen we nog nader moeten beslissen en bezien of het nodig is dergelijke zaken op te nemen of niet. Op dit moment is het denkbaar dat onderstaande onderwerpen een aanpassing en/of aanvulling in het wolvenplan 2p024 vergen.

- a) Opnemen van een samenvatting van het meerjarenverslag wolf.
- b) Waar nodig is aanpassing naar de Omgevingswet aan de orde.
- c) Natuurbegrazers incl. zorgplicht, Natuurbegrazing (onderzoekresultaten?)
- d) Inzet Kuddebeschermingshonden: hoe is dit geregeld: losloopverbod, aansprakelijkheid, conflicten KBH en recreant, hond dood wolf wat dan?
- e) Omgang met recreatie/recreanten (zorg over veiligheid) Wandelaars, ruiters, Honden en paarden etc.
- f) N.a.v. discussie over hybride wolven, kunnen we dit nader specificeren?
- g) Suggesties meegeven voor actieve wolvenbeschermingsmaatregelen.
- h) Een lange termijn perspectief nader duiden (LOW wens)

- i) Aanpassingen in protocollen en/of monitoring, DNA e.d.
- j) p.m.